

Metodické vysvetlivky

Údaje o obyvateľstve, domoch, bytoch a domácnostiach sú výsledkami Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 v krajinách EÚ a vzťahujú sa k referenčným dátumom sčítania jednotlivých krajín.

Byt je miestnosť alebo súbor miestností určených na trvalé bývanie bez ohľadu na to, či je k referenčnému dátumu obývaný. V tejto publikácii počet bytov predstavuje byty nachádzajúce sa vo vybraných typoch domov (rodinný dom, bytový dom, polyfunkčná budova, prevádzková budova s bytmi a ostatné budovy na bývanie).

Bytová domácnosť je tvorená osobami, ktoré žijú v obytnej jednotke a sú členmi tej istej domácnosti, takže každá obývaná obytná jednotka predstavuje jednu domácnosť. Pri uplatňovaní koncepcie bytovej domácnosti teda počet obývaných obytných jednotiek zodpovedá počtu domácností, ktoré ich obývajú, a miesta obytných jednotiek zodpovedajú miestam domácností.

Billeterov index vyjadruje rozdiel medzi počtom osôb v predreprodukčnom a poreprodukčnom veku k osobám v reprodukčnom veku.

Dieťa (syn/dcéra) je pokrvný, nevlastný alebo adoptovaný syn či dcéra (bez ohľadu na vek alebo rodinný stav), ktorý má obvyklé bydlisko v domácnosti aspoň jedného z rodičov a ktorý nemá partnera ani vlastné deti v tej istej domácnosti.

Dom je bytová budova bez ohľadu na to, či je k referenčnému dátumu obývaná; nebytová budova, ktorá je aspoň sčasti obývaná k referenčnému dátumu, okrem zastupiteľských úradov cudzích štátov.

Dôchodca je osoba poberajúca starobný, predčasný starobný, invalidný alebo výsluhový dôchodok, ktorá nemá iný hlavný zdroj príjmu.

Forma vlastníctva bytu vyjadruje právny vzťah o užívaní bytu alebo nebytového priestoru; netýka sa vlastníctva pozemku, na ktorom byt stojí.

Hlavné triedy zamestnaní SK-ISCO-08 predstavujú medzinárodnú štandardnú klasifikáciu zamestnaní, ktorá vyjadruje druh vykonávanej práce. Údaj sa nezisťoval pre podnikateľov a ďalšie osoby, ktoré podľa postavenia v zamestnaní nepatria medzi zamestnancov; tieto osoby sú označené ako „neaplikovateľné“.

Hospodárske sektory (sektory ekonomiky) predstavujú agregované skupiny odvetví ekonomickej činnosti vytvorené na základe klasifikácie SK NACE Rev. 2. Pri ich vymedzení vychádzame z moderného sektorového členenia ekonomiky, ktoré okrem tradičných výrobných a obslužných činností zohľadňuje aj význam znalostnej ekonomiky (knowledge economy) a znalostne intenzívnych služieb (knowledge-intensive services). Jednotlivé odvetvia klasifikácie SK NACE boli agregované do štyroch základných hospodárskych sektorov: primárneho (získavanie prírodných zdrojov), sekundárneho (priemysel a spracovanie), terciárneho (obchod a služby) a kvartérneho (znalostná ekonomika). Do primárneho sektora – získavanie prírodných zdrojov boli zaradené sekcie SK NACE A – Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov a B – Ťažba a dobývanie. Do sekundárneho sektora – priemysel a spracovanie boli zaradené sekcie C – Priemyselná výroba, D – Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu, E – Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov a F – Stavebníctvo. Do terciárneho sektora – obchod a služby boli zaradené sekcie G – Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových

vozidiel a motocyklov, H – Doprava a skladovanie, I – Ubytovacie a stravovacie služby, L – Činnosti v oblasti nehnuteľností, O – Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie, R – Umenie, zábava a rekreácia, S – Ostatné činnosti, T – Činnosti domácností ako zamestnávateľov; nediferencované činnosti domácností produkujúce tovary a služby na vlastnú potrebu a U – Činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení. Do kvartérneho sektora – znalostná ekonomika (knowledge economy) boli zaradené sekcie J – Informácie a komunikácia, K – Finančné a poisťovacie činnosti, M – Odborné, vedecké a technické činnosti, N – Administratívne a podporné služby, P – Vzdelávanie a Q – Zdravotníctvo a sociálna pomoc, keďže ide o odvetvia založené prevažne na tvorbe, spracovaní, prenose a využívaní poznatkov, informácií a ľudského kapitálu. Zaradenie jednotlivých sekcií SK NACE do hospodárskych sektorov nepredstavuje oficiálnu agregáciu klasifikácie SK NACE, ale metodické členenie vytvorené pre potreby tejto publikácie, vychádzajúce z konceptu znalostnej ekonomiky (knowledge economy) a znalostne intenzívnych služieb (knowledge-intensive services).

Hustota zaľudnenia alebo hustota obyvateľstva vyjadruje počet obyvateľov pripadajúcich na územie 1 km² územnej jednotky.

Index ekonomickej závislosti vyjadruje podiel závislého obyvateľstva (obyvateľstvo v predproduktívnom veku 0 – 14 rokov a obyvateľstvo v poproduktívnom veku 65+ rokov) voči produktívnej časti populácie (obyvateľstvo v produktívnom veku 15 až 64 rokov).

Index ekonomickej závislosti mladých ľudí vyjadruje počet osôb v predproduktívnom veku (0 – 14 rokov) na 100 osôb v produktívnom veku (15 – 64 rokov).

Index ekonomickej závislosti starých ľudí vyjadruje počet osôb v poproduktívnom veku (65+ rokov) na 100 osôb v produktívnom veku (15 – 64 rokov).

Index femininity vyjadruje počet žien k počtu mužov v populácii.

Index hygienicko-technickej vybavenosti vyjadruje úroveň základného hygienického a technického štandardu bývania na základe prítomnosti splachovacej toalety, vodovodu a vane alebo sprchovacieho kúta v byte.

Index partnerskej legalizácie vyjadruje počet kohabitácií pripadajúcich na 100 legalizovaných partnerských zväzkov (manželstvá, registrované partnerstvá).

Index prírastku / úbytku počtu bytov vyjadruje, o koľko percent sa zmenil celkový počet bytov v roku 2021 oproti roku 2011.

Index starnutia vyjadruje počet osôb v poproduktívnom veku (65+ rokov) k osobám v predproduktívnom veku (0 – 14 rokov).

Krajina narodenia je údaj o krajine kde sa osoba narodila.

Mediánový vek predstavuje vek, ktorý rozdeľuje populáciu na dve rovnako početné časti (polovicu s nižším vekom a polovicu s vyšším vekom ako je medián).

Nezamestnaní zahŕňajú osoby bez zamestnania, ktoré si aktívne hľadajú prácu.

NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) je štandardizovaný systém na rozdelenie územia EÚ pre potreby štatistického zisťovania, regionálnych analýz a usmerňovania regionálnej politiky. Úroveň NUTS 3 predstavuje malé regióny, populácia sa pohybuje v rozmedzí 150 000 až 800 000 obyvateľov.

Obdobie výstavby je časový údaj o roku vydania kolaudačného rozhodnutia o užívaní stavby; uvádza sa interval rozpätia rokov, do ktorého patrí údaj o období výstavby.

Obývanosť bytu sa delí na obývané byty a neobývané byty; obývané byty sú byty, ktoré boli v čase sčítania miestom pobytu jednej alebo viac osôb; neobývané byty sú byty, ktoré neboli v čase sčítania miestom pobytu žiadnej osoby.

Odvetvie ekonomickej činnosti predstavuje druh výroby alebo činnosti podniku či iného subjektu, v ktorom má osoba svoje hlavné zamestnanie. Klasifikácia odvetví vychádza zo systému SK NACE. Údaj sa zisťoval u pracujúcich osôb, pracujúcich dôchodcov a osôb na materskej alebo rodičovskej dovolenke.

Osoba poberajúca kapitálové príjmy je osoba, ktorej hlavným zdrojom príjmu sú napríklad príjmy z prenájmu nehnuteľností alebo výnosy z kapitálového majetku (úroky, dividendy a podobne).

Osoba v domácnosti je osoba bez vlastného príjmu, ktorá nie je ekonomicky aktívna a je obvykle finančne závislá od iného člena domácnosti. Do tejto kategórie patria aj osoby, ktoré si aktívne nehľadajú zamestnanie.

Ostatní a nezistení zahŕňajú deti do začatia povinnej školskej dochádzky, žiakov základných škôl, žiakov stredných škôl, študentov vysokých škôl, osoby v domácnosti, iné osoby a osoby, pri ktorých nebolo možné určiť ekonomickú aktivitu.

Poberatelia dôchodkov alebo kapitálových príjmov zahŕňajú dôchodcov a osoby poberajúce príjmy z kapitálového majetku.

Počet obyvateľov je stav k referenčnému dátumu sčítania v danej krajine.

Počet obyvateľov na obývaný byt vyjadruje počet obyvateľov na jeden obývaný byt; je vypočítaný ako podiel počtu obyvateľov k počtu obývaných bytov.

Podnikateľ je osoba vykonávajúca podnikateľskú činnosť bez ohľadu na to, či v rámci svojho podnikania zamestnáva ďalších pracovníkov. Na účely tejto publikácie kategória podnikateľa zahŕňa podnikateľov so zamestnancami, podnikateľov bez zamestnancov, ako aj osoby, pri ktorých nebolo možné určiť, či zamestnávajú ďalších pracovníkov.

Postavenie v zamestnaní vyjadruje pracovné postavenie osoby v rámci jej ekonomickej aktivity. Tento údaj sa zisťoval u osôb zaradených medzi pracujúcich, pracujúcich dôchodcov a osoby na materskej alebo rodičovskej dovolenke.

Pracujúci zahŕňajú pracujúce osoby, pracujúcich dôchodcov, osoby na materskej dovolenke a osoby na rodičovskej dovolenke.

Priemerný vek vyjadruje vážený aritmetický priemer počtu rokov, ktoré prežili príslušníci danej populácie do daného okamihu. Ide o priemerný vek žijúcich obyvateľov.

Rodinný stav vyjadruje právny stav osoby v súlade s legislatívou alebo zvyklosťami platnými v danej krajine (de jure stav). Osoby sú klasifikované podľa svojho naposledy nadobudnutého právneho rodinného stavu platného k referenčnému dátumu. Rodinný stav má kategórie:

Slobodní – osoby nežijúce v právnom zväzku tzn. v manželstve alebo v registrovanom partnerstve (v krajinách, v ktorých to legislatíva umožňuje),

Zosobášení – osoby v právnom manželstvom zväzku alebo v registrovanom partnerstve (v krajinách, v ktorých to legislatíva umožňuje),

Ovdovení – osoby po zániku manželstva alebo registrovaného partnerstva (v krajinách, v ktorých to legislatíva umožňuje), ktoré zaniklo z dôvodu smrti jedného z manželov alebo partnerov,

Rozvedení – osoby po právnom zániku manželstva alebo registrovaného partnerstva (v krajinách, v ktorých to legislatíva umožňuje),

Nezistení – osoby, u ktorých nebol rodinný stav zistený.

Rodiny založené kohabitáciou sú rodiny založené na právne neformalizovaných partnerských vzťahoch.

Rodiny založené manželstvom alebo registrovaným partnerstvom sú rodiny založené na právne formalizovaných partnerských vzťahoch.

Rodiny osamelých rodičov sú rodiny s jedným rodičom, ktorý žije s jedným alebo viacerými deťmi v domácnosti a je bez partnera.

Rozloha je územie danej krajiny k referenčnému dátumu sčítania v danej krajine.

Stupeň urbanizácie je klasifikácia, ktorá rozdeľuje obce do troch typov území, pričom základom klasifikácie sú údaje o počte obyvateľov v sieti štvorcových buniek s rozlohou 1 km². Metodika sa uplatňuje v dvoch krokoch: najprv sa bunky siete 1 km² klasifikujú podľa hustoty obyvateľstva, geografickej súvislosti a veľkosti populácie a následne sa obce zaradia do troch typov území podľa toho, v akom type buniek žije ich obyvateľstvo. Za **veľkomestá** sa považujú husto osídlené oblasti, v ktorých aspoň 50 % obyvateľov žije v jednom alebo viacerých mestských centrách; **za mestá a predmestia** sa považujú oblasti so strednou hustotou, v ktorých menej ako 50 % obyvateľov žije v mestskom centre a zároveň aspoň 50 % obyvateľov žije v mestskom zoskupení. **Vidiecke oblasti** sú riedko osídlené územia, v ktorých viac ako 50 % obyvateľov žije v bunkách vidieckeho typu.

Súčasná ekonomická aktivita vyjadruje postavenie osoby na trhu práce v čase sčítania. Zahŕňa kategórie pracujúcich, nezamestnaných, poberateľov dôchodkov alebo kapitálových príjmov a ostatných osôb podľa ich ekonomickej aktivity.

Ekonomicky neaktívne osoby sú osoby, ktoré nie sú súčasťou pracovnej sily, najmä nepracujúci dôchodcovia, žiaci a študenti, osoby v domácnosti, deti a ostatné osoby bez ekonomickej aktivity.

Štátne občianstvo je definované ako osobitný právny vzťah medzi jednotlivcom a jeho štátom, nadobudnutý narodením alebo naturalizáciou, či už na základe vyhlásenia, voľby (opcie), manželstva alebo iným spôsobom podľa vnútroštátnej legislatívy.

Osoba s dvoma alebo viacerými štátnymi občianstvami sa priraduje iba k jednej krajine občianstva, ktorá sa určí podľa nasledujúceho poradia prednosti:

- vykazujúca krajina,
- ak osoba nemá občianstvo vykazujúcej krajiny: iný členský štát EÚ,
- ak osoba nemá občianstvo iného členského štátu EÚ: iná krajina mimo Európskej únie.

Vodovod je údaj o tom, či sa v byte nachádza vodovod s tečúcou vodou.

Vybavenie toaletou je údaj o tom, či sa v byte nachádza splachovací záchod.

Vybavenie vaňou alebo sprchovacím kútom je údaj o tom, či sa v byte nachádza vaňa alebo sprchovací kút.

Vzdelanie označuje najvyšší stupeň úspešne ukončený vo vzdelávacom systéme krajiny, v ktorej bolo vzdelanie získané. Zohľadňuje sa všetko vzdelanie relevantné pre ukončenie daného stupňa, aj keď bolo poskytované mimo škôl a univerzít.

Osoby sú klasifikované podľa klasifikácie ISCED-11, pokiaľ nie je v národných metadátových súboroch uvedené inak. V tejto publikácii sú kategórie vzdelania za rok 2021 členené nasledovne:

Bez vzdelania zahŕňa kategóriu ISCED 0 (nižšie ako primárne vzdelanie),

Základné vzdelanie zahŕňa kategórie ISCED 1 (primárne vzdelanie) a ISCED 2 (nižšie sekundárne vzdelanie),

Stredné vzdelanie zahŕňa kategórie ISCED 3 (vyššie sekundárne vzdelanie), ISCED 4 (post-sekundárne vzdelanie) a ISCED 5 (krátke terciárne študijné cykly),

Vysokoškolské vzdelanie zahŕňa kategórie ISCED 6 (bakalársky alebo ekvivalentný stupeň vzdelania), ISCED 7 (magisterský alebo ekvivalentný stupeň vzdelania) a ISCED 8 (doktorandský alebo ekvivalentný stupeň vzdelania),

Nezistené vyjadruje údaj o tom, že vzdelanie v prípade osôb vo veku 15 rokov a viac nie je známe.

V tejto publikácii sú kategórie vzdelania za rok 2011 členené nasledovne:

Vysokoškolské vzdelanie zahŕňa kategórie ISCED 5 Prvý stupeň terciárneho vzdelávania (vysoké školy: bakalárske, magisterské a inžinierske štúdium) a ISCED 6 Druhý stupeň terciárneho vzdelávania (doktorandské štúdium).

V kapitole *Vzdelanostný kapitál* je celková populácia spolu bez kategórie neaplikovateľné (osoby 0 – 14 rokov, bez ukončeného vzdelania, ktoré nemohli dosiahnuť žiadne vzdelanie). Rovnako základ pre výpočty jednotlivých ukazovateľov (v %) tvorí populácia bez kategórie neaplikovateľné.

Zamestnanec je osoba v pracovnom alebo služobnom pomere na dobu určitú alebo neurčitú. Do tejto kategórie patria aj osoby pracujúce na základe dohody o vykonaní práce alebo dohody o pracovnej činnosti.

Zamestnaní obyvatelia sú osoby s nasledujúcimi ekonomickými aktivitami: pracujúci, pracujúci dôchodca, osoba na materskej dovolenke, osoba na rodičovskej dovolenke. Minimálny vek pre ekonomickú aktivitu je 15 rokov.

Základ rodiny tvoria dve alebo viac osôb, ktoré patria k rovnakej domácnosti a ktoré sú vo vzájomnom vzťahu ako manželia, partneri žijúci v registrovanom partnerstve, partneri žijúci v konsenzuálnom zväzku (kohabitujúce páry) alebo ako rodič a dieťa. Rodina teda zahŕňa bezdetné páry, páry s jedným alebo viac deťmi, alebo osamelých rodičov s jedným alebo viac deťmi.